

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»**

ВІСНИК

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ВІННИЦЬКОГО ГУМАНІТАРНО - ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕДЖУ**

ВИПУСК № 3 (47)

Вінниця, 2024

ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу
РІШЕННЯ

Національної ради України
з питань телебачення та радіомовлення
щодо реєстрації суб'єкта друкованих медіа
№ 967 від 28 вересня 2023 року
Ідентифікатор медіа – R30-01367
Журнал

Журнал присвячений висвітленню широкого спектру теоретичних та прикладних проблем педагогіки, психології, окремих методик та філології, підтримує традиції інтеграції вишівської науки з практикою, сприяє поширенню досвіду наукової, науково-педагогічної та виробничої діяльності, становленню кадрів вищої кваліфікації; розрахований на спеціальну категорію читачів, зокрема педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої, середньої та дошкільної освіти, здобувачів освіти та молодих науковців.

Вісник заснований у січні 2012 року, виходить 3 рази на рік

Мова видання: українська, англійська

Тематичні напрями Вісника:

- Інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку
- Педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання
- Германістика та славістика у сучасному науковому просторі
- Психолого-педагогічні умови формування та розвитку особистості вихованця
- Лабораторія педагогічної майстерності та професійного саморозвитку педагога
- Дисемінація передового педагогічного досвіду
- Challenges in Education
- Відомі імена року
- Проби пера
- Конкурси
- Рецензії

Номер затверджено на засіданні Вченої ради
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Протокол № 5 від 17 грудня 2024 року

Головний редактор: директор КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Войцехівський К.Ф.;
відповідальний редактор: методист коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Руда Т.В., **медіа-редактор:** к.пед.н., доц. Марценюк О.Г.

Редакційна колегія: д.пед.н., проф. Мисліцька Н.А., д.філ.н. Войцехівська Н.К., к.філ.н., доц. Січкач С.А. (Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини), спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Когутюк О.В.

*Відповідальність за зміст статей несуть автори
Матеріали видаються в авторській редакції*

В 53 Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу : Випуск 3(47) /за заг. ред. К.Ф. Войцехівського. Вінниця : Твори, 2024. 177с.

© КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», 2024

ЗМІСТ

РОМАНУХА ЮЛІЯ, КОНІЧЕК ТЕТЯНА, ДУДКЕВИЧ НАТАЛІЯ, Коцюбинський та українська ідентичність: до 160 річниці від дня народження М. М. Коцюбинського. Усний журнал на допомогу вчителю-словеснику	5
ЛИСИЙ АНАТОЛІЙ, Невідома трагедія	10

ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ: **АКТУАЛЬНІСТЬ, ПРОБЛЕМИ, ПОШУКИ**

БОРБИЧ НАТАЛІЯ, КОВАЛЬЧУК ІРИНА, Здоров'язбереження через усвідомленість: інтеграція майндфулнес-практик, соціально-емоційного навчання та аутогенного тренування	14
ДРОВОЗІУК ЛІДІЯ, Активізація навчально-пізнавальної діяльності здобувачів педагогічної освіти як чинник інтенсифікації навчання	19
ІВАНОВА НАТАЛІЯ, Інновації в дошкільній освіті: інтенсифікація чи гуманізація?	21
ФАЛОВСЬКА ІРИНА, Психологічні засади управлінської культури менеджера освітнього закладу	23
ПЕТРЕНЮК ЗОЯ, КОВТУНЕЦЬ ОКСАНА, У партнерстві до результату : аспекти ефективної взаємодії педагогічного коледжу та ліцею	26
КОЗІГОРА МАРІЯ, МАРЧУК СЕРГІЙ, Підготовка майбутніх учителів до впровадження діяльнісного підходу в початковій школі.	32
МИСЛІЦЬКА НАТАЛІЯ, БУРКО ОЛЕКСАНДРА, Сучасні підходи до вивчення небесних тіл у початковій школі	34
НАДКЕРНИЧНА ЛЮБОВ, СВЕРЛОВИЧ ВАЛЕНТИНА, Інтерактивні технології у практичній складовій підготовки майбутнього вчителя	37
НЕЧИПОРЕНКО ТАЇСІЯ, Інтерактивні дитячі свята в сучасній українській школі	41
ОСИП МАРІЯ, ОСИП ЮРІЙ, Використання теоретичних знань з біології та хімії під час педагогічної практики студентів у початковій школі	47
ПУШКАР НАДІЯ, ЧЕМЕРИС ІРИНА, Формування соціальної компетентності у студентів педагогічного коледжу	49
ЛУЦИНКЕВИЧ ЛЮДМИЛА, Педагогічна практика з науково-педагогічних досліджень як шлях інтенсифікації професійної підготовки майбутніх учителів	52
ДУРМАНЕНКО ЄВГЕНІЯ, Технології інтерактивного навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів	57
ФАЛОВСЬКА ІРИНА, ПІДДУБНА АННА, Проблеми інклюзивної освіти в Україні	
ФІГОЛЬ НАТАЛІЯ, Рекомендації педагогам щодо збереження власного ментального здоров'я	61
ШАФРАНОВА ТЕТЯНА, Подолання освітніх втрат через соціально-емоційне та етичне навчання	63

ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ: РОЗРОБЛЕННЯ, ВПРОВАДЖЕННЯ **НОВИХ МЕТОДИК ТА ПРАКТИК НАВЧАННЯ**

ПОХИЛЮК ОЛЕНА, САМОДРАЛ КРІСТІНА, Традиція видання ілюстрованих романів у східній літературі.	69
КІСЕЛЬОВ ДМИТРО, Бертольт Брехт. Початковий етап творчої діяльності.	73
ПОХИЛЮК ОЛЕНА, КУЗЄВА СОФІЯ, Теми взаємодії, втрати та самоідентифікації в підлітковому романі Джона Майкла Гріна «Провина зірок».	76
ПОХИЛЮК ОЛЕНА, ГУМЕНЮК ДАРИНА, Елементи автобіографізму в романі Еріха Марії Ремарка «На західному фронті без змін».	80

ШУЛИЧЕНКО ОЛЕКСІЙ, ПОЗДНЯКОВ МИКОЛА, Сучасне прочитання класики в умовах альтернативних світоглядних концепцій сьогодення.	85
ОБОДЯНСЬКА НІНА, Особливості перекладу біблеїзмів англійської мови на українську	88

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ МЕТОДИК ТА ПРАКТИК НАВЧАННЯ

АГЕЙКІНА-СТАРЧЕНКО ТЕТЯНА, ЗАЙЦЕВА АНАСТАСІЯ, Етапи організації процесу сприймання музики як структурного елементу уроку музичного мистецтва	93
БАРАНОВСЬКА ТЕТЯНА, РАТУШНЯК ВАЛЕНТИНА, Розвиток критичного мислення дошкільників як запорука розвитку компетентної особистості.	95
БОЙЦУН НАТАЛІЯ, Комунікативні навички- ключовий елемент розвитку дошкільника.	97
ФЕДЧИШИНА ТЕТЯНА, Модернізація управлінського простору завідувача відділенням шляхом удосконалення механізмів формування і забезпечення ефективного освітнього процесу.....	99
КЛИМЕНКО ОЛЬГА, Формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку шляхом використання спеціальних дидактичних засобів.	102
ЯВОРСЬКА ЮЛІЯ, РОМАНЕНКО ВАЛЕНТИНА, Вплив використання мобільних додатків на залучення активності в освітній процес.	106
ТАРАШЕВСЬКА ОЛЬГА, ЦІСАР ІРИНА, Застосування інноваційних технологій для формування комунікативних компетентностей здобувачів вищої освіти.	113
ГОНЧАРУК ВІКТОРІЯ, Сутнісна характеристика естетичного виховання студентської молоді.	116
ГОРБАТА ЛЮДМИЛА, Фізична культура в житті студента.....	119
ЗАВАЛЬНЮК ЯНА, Засоби активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів у процесі вивчення німецької мови.	122
КАСІЯНЕНКО ОЛЬГА, Комунікативні вимоги до сучасного фахівця	127
МАРЦЕНЮК ВІКТОР, Особливості виховної роботи у студентських гуртожитках під час воєнного стану.....	134
МЕЛЬНИК АЛІНА, МАЗУР АЛЬБІНА, Пізнавальна активність здобувачів освіти як потреба у інтелектуальному та творчому саморозвитку.	139
ПАВЛЮК ЛАРИСА, Управлінська організаційно психологічна гра «Уроки лідерства»	143
ПРИСЯЖНЮК ДМИТРО, Оздоровчий ефект фізичних вправ.....	148
МАЛЬЧЕНКО МАРІЯ, Соціальні програми з вивчення особливостей організації соціальної роботи із жінками похилого віку з числа ВПО.....	152
ГАВРИЛЮК ОКСАНА, СІКОРСЬКА ІВАННА, Особливості творчої самореалізації особистості у підлітковому віці.	157
ДИМІНСЬКА ВАЛЕНТИНА, ПЕКУРАРУ ЛЮДМИЛА, У світі музичних інструментів.....	163

ЕКОНОМІЧНІ ПОГЛЯДИ

БУГА ОКСАНА, Інвестиційна політика та інвестиційний розвиток регіону Вінниччини: сутність та характеристика.	168
КОРНЮК СНІЖАНА, Чинники, які впливають на збільшення прибутку підприємств України в сучасних умовах.....	172

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ МЕТОДИК ТА ПРАКТИК НАВЧАННЯ

опонента», гумористичний початок, удавану заборону, схвалення і похвалу, широка орієнтація у проблемі, довіру, стимулювання часом тощо. використання опорного конспекту, Неодмінною умовою застосування семінар «чиста сторінка» тощо. вищезгаданих методів і прийомів є Позитивне ставлення в учнів викликають широка творчість та ініціатива педагога, прийоми індивідуального впливу, до яких що забезпечує нестандартне проведення можна віднести натяк, удавану недовіру, занять.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Садова Т. А. Активізація пізнавальної діяльності студентів як умова підвищення якості навчального процесу. *Наука і освіта*. 2008. № 1–2. С. 27–30.
2. Тарасова О. Інтерактивні методи навчання як засіб активізації пізнавальної діяльності студентів під час лекційних занять. URL: <http://www.psyh.kiev.ua>.
3. Власюк О.Я. Активізація навчально-пізнавальної діяльності - шлях до формування культури самоосвітньої діяльності студентів URL: <http://tme.umo.edu.Ua/docs/5/11vlasas.pdf>.
4. Данильчук Л. Використання «кейс-методу» в професійній діяльності викладача вищого навчального закладу. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2004. № 5. С. 66-71.
5. Софій Н. З. Про сто і один метод активного навчання. Київ : Крок за кроком, 2003. 116 с.
6. Хоменко П. В. Сучасні здоров'язберігальні технології у навчально-виховному процесі вищої школи. *Перспективи суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку України: виклики XXI століття : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю* Полтава, 2013. С. 24-30.

Стаття надійшла до редакції
01 грудня 2024 р.

КОМУНІКАТИВНІ ВИМОГИ ДО СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

УДК 378.093.2.011.3-052:316.77

КАСІЯНЕНКО ОЛЬГА,

старший викладач кафедри української філології
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Abstract. The article substantiates the relevance of forming communicative requirements for a modern specialist, presents social and communicative competences, and forms the components of communicative competence. The peculiarities of communication barriers are investigated. The essence of the concepts of «communication», «communication», «communication barrier», «speech etiquette», «communication etiquette» in the general sense and as terms of the professional sphere is considered. The article presents professionally important moral, ethical and volitional communication qualities of a modern specialist.

Key words: communication, communication, communication barrier, moral norms, communication competence.

Постановка проблеми. Проблеми особливого значення набувають в умовах професійного становлення інформатизації, технологізації, конкурентоспроможного фахівця проблемності професійної діяльності.

Сучасна вища освіта повинна створювати відповідні умови для підготовки компетентного фахівця, орієнтованого на постійний професійний розвиток, самовдосконалення, що забезпечить у подальшому високий рівень конкурентоспроможності, продуктивності професійної діяльності і, як наслідок, кар'єрне зростання та самореалізацію.

Основне завдання сучасної вищої школи – забезпечення якісної професійної підготовки фахівців, володіючих професійною компетентністю. Важливою складовою професійної компетентності фахівця є комунікативна компетентність, яка створює соціально-психологічну основу взаємодії і сприяє інтенсивному включенню особистості у виробничу діяльність, забезпечуючи її якісний результат.

Тому проблема компетентності, зокрема, комунікативної, останнім часом належить до числа актуальних проблем сучасності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням комунікативної компетентності як умови ефективності спілкування займалися такі вітчизняні науковці: О. Бодальов, М. Заброцький, Г. Костюк, та ін.

Поняття комунікативної компетентності в різних професійних контекстах розглядається в дослідженнях Ю. Ємельянова, Є. Герасименко, Г. Данченко, Л. Кайдалової, С. Максименка, В. Черевко, Б. Шапіро та ін.

Професійну комунікацію та засоби, що забезпечують її успішність, вивчала Н. Волкова.

Серед відомих вчених проблемі розвитку комунікативних навичок багато уваги приділяли А. Белкин, В. Жаворонков, І. Зими́на, А. Бодалев, Н. Вишнякова, Н. Гришина, А. Гусєва, В. Козлов, А. Дмитрієв, О. Денисов,

В. Дружинін, В. Кан-Калик, А. Ішмуратов, В. Каменська, К. Леонгард, Н. Обозов, Е. Фром, К. Юнг.

Мета статті – обґрунтування, визначення умов формування комунікативних вимог до сучасного фахівця.

Згідно з метою було поставлено такі **завдання**: розглянути сутність понять «комунікація», «спілкування», «комунікативний бар'єр»; розкрити підходи науковців щодо розуміння комунікації, спілкування, комунікативного бар'єру сучасного фахівця.

Виклад основного матеріалу.

Комунікація є однією з провідних потреб людини, необхідною умовою для соціалізації, що зумовлено визначальною роллю комунікації в забезпеченні засвоєння соціальних знань і норм, а також у формуванні поведінки, яка соціально схвалюється.

Суть комунікації полягає в установленні та розвитку контактів між індивідами, що виникають у зв'язку з необхідністю спільної діяльності.

На сучасному етапі розвитку суспільства у кожній комунікативній ситуації від фахівця очікується не тільки дотримання формальних норм, а й вибір засобів і форм комунікативної взаємодії в залежності від цілей контакту. Це означає, що людина повинна адекватно реагувати на будь-яку ситуацію комунікативної взаємодії з точки зору суспільних стандартів.

Термін «комунікація» походить від латинських *communicatio* – «зв'язок, повідомлення» [12, с. 543], *communis* – «роблю загальним, поєдную» [13, с. 347].

Педагогічний словник представляє тлумачення цього поняття як «спілкування, передавання інформації від людини до людини, специфічна форма взаємодії людей у процесі пізнавально-

трудової діяльності за допомогою мови чи інших знакових систем» [10, с. 259].

В Українському педагогічному словнику С. Гончаренка поняття комунікації сформульоване як «риса особистості, здатність її до спілкування з іншими людьми, товариськість. Формується в процесі життя й діяльності людини в соціальній групі» [5, с. 174].

Спираючись на дослідження науковців, визначемо декілька трактувань: комунікація відноситься до галузі передачі й прийому інформації, а спілкування – до процесів самоорганізації; будь-яка комунікація є спілкуванням, але не кожне спілкування – комунікацією, тобто існує низка ситуацій, коли спілкування індивідів проходить без комунікативних зв'язків [2]; комунікація пов'язана з інформаційними процесами, а спілкування представляє основну структуру свідомості [15, с. 97].

Цікавим для нас є погляди на поняття «комунікація», яке розглядається як: «мистецтво, якому можна навчитися тільки через досвід і яке потребує наявності певного таланту» [3] та «міжлюдське спілкування, або ж комунікація, є необхідною для культурних інновацій у суспільстві, без якого немислиме людське життя» [8, с. 17].

За результатами аналізу наукових досліджень можна констатувати наявність у сучасній науці різних підходів до структурних компонентів комунікативної компетентності сучасного фахівця.

Комунікативна компетентність – це знання, вміння та навички в області організації взаємодії людей та особистого взаєморозуміння в діловій сфері, унікальний сплав теорії та практики спілкування.

На думку вчених Б. Шпітсбергом та В. Купахом [18], структурними

компонентами комунікативної компетентності особистості виступають знання (усвідомлення того, яка комунікативна поведінка є найбільш влучною в конкретній ситуації), вміння (здатність застосувати цю поведінку в даному контексті) та мотивація (прагнення ефективної та компетентної комунікації).

Необхідно зауважити, що М. Айзенбарт, посилаючись на закордонних учених, комунікативну компетенцію трактує як:

- комплекс знань про систему мови та її одиниці;

- здатність людини до спілкування вербальними засобами в різних видах мовленнєвої діяльності відповідно до поставлених комунікативних завдань, а також здатність формулювати, розуміти та інтерпретувати висловлювання.

До її складників він відносить:

- володіння комунікативними технологіями;

- намагання зрозуміти проблеми та особливості контрагентів у комунікації;

- вміння розуміти невербальні компоненти: інтонації, міміку, жести;

- здатність попереджувати та врегульовувати конфлікти;

- практичні навички ораторського мистецтва;

- багатство словникового запасу;

- володіння нормами етики та етикету;

- здатність до емпатії;

- навички активного слухання;

- здатність виразно, але не надмірно застосовувати засоби невербальної комунікації;

- грамотне та стилістично внормоване писемне мовлення;

- здатність до аргументації думок;

- розвинене усне мовлення [14].

Багато вітчизняних дослідників [7, 9] у структурі комунікативної компетентності фахівця виокремлюють когнітивний,

емоційно-оцінний та поведінковий компоненти.

До когнітивного компоненту відносять знання мови; знання з теорії та психології спілкування, знання правил ділового етикету та інтеркультурних умовностей, знання засобів впливу на людей та прийомів справляти враження, вміння формувати імідж, знання засобів і прийомів встановлення, підтримки і завершення мовленнєвого контакту для досягнення певної мети; адекватна орієнтація фахівця в собі, партнерах, у ситуації професійного спілкування та конкретних комунікативно-професійних цілях, а також знання нормативної та професійно-орієнтованої комунікативної культури.

Емоційно-оцінний компонент комунікативної компетентності містить у собі мотиви вибору професії, інтерес до обраної професії, прийняття себе та інших, установки у професійному спілкуванні.

Під поведінковим компонентом розуміємо вміння кодувати і декодувати повідомлення за вербальними і невербальними каналами комунікації, володіння технікою спілкування, ситуативну адаптивність у професійно значущих ситуаціях, вміння справляти враження, досвід використання засобів впливу на людей.

Проведені дослідження та спостереження свідчать, що на процес формування комунікативної компетентності впливають такі чинники: професійна спрямованість навчання; інтерес; здібності до оволодіння майбутньою професією; чітка мотивація навчання; вміння навчатись самостійно; потреба у самовдосконаленні; спрямованість технологій, форм, методів та засобів навчання, застосування комп'ютерних та інформаційних технологій тощо.

Комунікативна компетентність формується в умовах безпосередньої взаємодії особистості із світом духовної, матеріальної культури, тому є результатом досвіду спілкування з людьми.

Спілкування виникає у відповідь на необхідність спільної діяльності або обміну інформацією, або потреби єдиної стратегії, або всього разом [19].

Сучасні фахівці мають володіти перш за все – комунікативними здібностями. У діяльності сучасного фахівця вони важливі тому, що активно впливають на процеси пізнання фахівцем інших людей, на емоційні реакції щодо їхніх особистісних проявів і на поведінку співрозмовника в цілому. Передумови успішної професійної комунікації, до яких і належать розвинені комунікативні здібності, повинні формуватися від початку навчання здобувача вищої освіти у навчальному закладі й постійно зміцнюватися засобами навчально-виховного впливу впродовж усього цього періоду.

У майбутніх фахівців формується орієнтація на особистісно рівноцінні психологічні позиції, гуманістичне налаштування, готовність прийняти співрозмовника як самоцінну особистість [20].

Комунікативні бар'єри – це «перешкоди на шляху поширення та розуміння інформації, що виникають у спілкуванні через непорозуміння у стосунках між людьми» [11].

Комунікативні бар'єри виникають унаслідок низької мотивації, неадекватної самооцінки, несприятливої психологічної атмосфери та відсутності навичок й умінь, необхідних для реалізації процесу спілкування [21].

Важливим аспектом у роботі з комунікативними бар'єрами стає визнання їх особливостей щодо взаємодії з представниками інших культур. Тут

корисними визначаємо теоретичні напрацювання І. Глазкової, яка серед комунікативних бар'єрів (психолінгвістичних; загальнопсихологічних; соціально-психологічних; організаційно-психологічних) виділяє ті, що виникають через відмінність у системах перекодування комунікатора й реципієнта (інформація проходить через своєрідні «фільтри») [4].

Бар'єри спілкування – це порушення, що ускладнюють діалог і можуть спровокувати вербальний конфлікт. Причиною його виникнення є: недотримання меж комунікативного простору, розбіжність у цілях і потребах, особиста неприязнь, психологічні й когнітивні перешкоди, різний рівень комунікативної компетентності, невідповідність ситуації спілкування [16, с. 67].

У зміст соціально-комунікативної компетентності включають здатність до соціальної взаємодії і готовність до спілкування:

- здобувач освіти повинен володіти компетентностями взаємодії з суспільством, спільністю, колективом, сім'єю, друзями, партнерами; вміти конструктивно вирішувати конфлікти, будувати співпрацю, проявляючи толерантність, повагу і прийняття іншого (раса, національність, релігія, статус, роль, стать), соціальну мобільність;

- здобувач освіти повинен володіти компетентностями усного та письмового, вербального та невербального спілкування, а саме: будувати діалог, монолог; працювати з текстом; ідентифікувати себе в різному оточенні; здійснювати ділову переписку і діловодство, володіти літературною мовою і вирішувати різні комунікативні завдання.

Обов'язковими в успішній професійній діяльності є професійно важливі

морально-етичні та вольові комунікативні якості:

1) емпатійність (здатність до співчуття, співпереживання, відчуття настрою людини, розуміння її внутрішнього світу);

2) делікатність, тактовність, уважність;

3) терпимість (повага до інтересів, переконань, ідеалів, потреб, звичок інших людей, сприймання людини такою, якою вона є, з її правом на обраний спосіб життя);

4) витримка і терплячість (контроль над власними емоціями на виклики роздратованості, агресивності та ін.);

5) висока духовна культура й моральність, етична поведінка, гуманність, милосердя, чуйність, безкорисливість (спрямованість на інтереси, потреби і захист людської гідності, бажання допомогти, симпатія до інших);

6) чесність (правдивість у поясненні становища клієнта, можливостей вирішення його проблем, можливих труднощів);

7) об'єктивність та справедливість (рівне ставлення до членів суспільства, незважаючи на власні симпатії, адекватне оцінювання його проблем);

8) моральна чистота у професійних справах, конфіденційність (уміння зберігати таємницю, якщо вона не несе загрозу іншим людям);

9) порядність, відповідальність (моральна відповідальність за свою поведінку і наслідки власних дій);

10) емоційно-позитивне ставлення до людей: доброзичливість, доброта, любов до людей, оптимізм (уміння сприймати людину як самоцінність, формувати позитивні почуття до неї, вселяти надію на краще) [17, с. 67].

Акцентуємо увагу на комунікативних професійних якостях та здібностях фахівця:

– професійні знання: теоретичні (із фахових предметів) та практичні (володіння практичних технологіями), вміння застосовувати теоретичні знання на практиці, навички роботи з різними категоріями членів суспільства, що знаходяться в різних умовах і ситуаціях;

– організаторсько-комунікативні здібності: вміння швидко встановлювати контакт із людьми, виявляти їхні установки, очікування; атрактивність (привабливість особистості, вміння вислухати клієнта та спрямувати бесіду в конструктивне русло); вміння викликати симпатію і довіру співрозмовника й створювати сприятливу атмосферу у взаємовідносинах із ним; красномовство (вміння впливати і переконувати).

Мовленнєва компетентність є основою професіоналізму фахівця будь-якої галузі, визначальним фактором його конкурентоспроможності на ринку праці.

Мовленнєва майстерність, як зазначає О. Беляєв, пов'язана з природженим даром слова, яким володіє далеко не кожний; це набуте з часом уміння доречно, ясно та образно говорити та писати. Учений також підкреслює, що майстерне усне мовлення передбачає, крім звичайної відповідної інтонації, міміки і жестів, добре поставлений голос, чітку дикцію, а також вміння робити і тримати паузу, вміння встановлювати контакт та володіння високим рівнем міжособистісного мовленнєвого спілкування [1].

Як підкреслює М. Ілляш, ознаками комунікативної сфери є: правильність, точність, логічність, чистота, багатство і різноманітність, виразність і образність, стислість і доцільність мовлення [6].

Н. Бабич до вказаних комунікативних ознак культури мовлення додає: доречність, достатність, ясність та емоційність. Він наголошує, що нормативне мовлення: відповідає системі мовлення, володіє новими семантико-

стилістичними можливостями, не допускає стилістичного дисонансу [1].

Володіння комунікативними якостями мовлення передбачає володіння етикою мовлення, тобто використання шанобливих звернень, слів привітання та прощання; вираження пробачення, згоди, схвалення, вдячності тощо.

Етикет і мовлення тісно пов'язані між собою. Манера мовлення, стиль, дозвіл чи заборона говорити одне й не говорити інше, вибір мовних засобів як маркер приналежності до певного середовища – все це наявне в наших мовленнєвих виявах.

Мовленнєвий етикет можна визначити як правила, що регулюють мовленнєву поведінку. Це широка зона одиниць мови й мовлення, яка словесно виражає етикет поведінки, дає нам в руки ті мовні багатства, які є в кожному суспільстві для вираження неконфліктного ставлення до людей, а етикет регулює складний вибір доречного засобу конкретною людиною, для її конкретного адресата, у конкретному випадку, ситуації.

Дослідниця Т. Каменєва, аналізуючи комунікативні уміння як складову частину професійного мовлення сучасного фахівця, використовує у своїй статті дефініції «комунікативні уміння» та «комунікативні компетенції» як тотожні. Автор розглядає комунікативні уміння, як складник поняття «мовленнєва компетенція» («мовленнєва компетентність»), що визначається, як основа професійних компетенцій фахівців будь-яких галузей та визначальний фактор професійної конкурентоспроможності на ринку праці.

У процесі дослідження вона також аналізує споріднені категорії мовленнєвої компетенції, що дає змогу більш чітко окреслити змістовне поле зазначеного поняття, зокрема, автором проаналізовано категорії мовленнєвої майстерності, мовленнєвих навичок,

комунікативної культури, комунікативної функції, комунікативних ознак культури мовлення, комунікативної доцільності мовлення, комунікативних якостей мовлення, мовленнєвої поведінки, мовленнєвої діяльності, мовленнєвого спілкування та ін. [18].

Висновки. На підставі вищесказаного можна зробити наступні висновки, як свідчить практика, здобувачі освіти – майбутні фахівці не завжди мають достатній рівень розвитку комунікативних здібностей та практичних навичок соціальної взаємодії. А це у свою чергу створює труднощі на початкових етапах професійної діяльності.

Отже, комунікативні вимоги до сучасного фахівця формується в умовах безпосередньої взаємодії особистості із світом духовної, матеріальної культури, тому є результатом досвіду спілкування з людьми.

Компетентність у всіх видах спілкування полягає в досягненні трьох рівнів адекватності партнерів – комунікативної, інтерактивної та перцептивної.

Тому у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців необхідно достатню увагу приділяти не лише накопиченню слухачами теоретичного матеріалу у своїй галузі, а надзвичайно важливо прагнути розвинути у них такі якості як комунікативність, емпатійність, чуйність тощо та практичні навички професійної діяльності.

Отже, комунікативні здібності молодших фахівців потребують цілеспрямованого розвитку в умовах навчання у ЗВО. Система цілеспрямованих заходів щодо організації навчального процесу із застосуванням орієнтованого спілкування визначає рівень сформованості комунікативних здібностей сучасних фахівців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення. Львів : Світ, 1990. 232 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка. Київ : Академія, 2002. 576 с.
3. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: теорія, технологія, практика : монографія. Дніпропетровськ : РВВ ДНУ, 2005. 304 с.
4. Глазкова І. Я. Компетентність майбутнього вчителя у запобіганні та подоланні педагогічних бар'єрів : монографія. Бердянськ : Вид. О. В. Ткачук, 2013. 416 с.
5. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
6. Ілляш М. Основи культури мови. Київ : Вища школа.
7. Кайдалова Л. Г. Професійна підготовка майбутніх фахівців фармацевтичного профілю у вищих навчальних закладах : монографія. Харків : НФаУ, 2010. 364 с.
8. Лалл Джеймс. Мас-медіа, комунікації, культура: глобальний підхід / ред. О. Гриценка, Н. Гончаренко; пер. з англ. О. Гриценка та ін. Київ : К.І.С., 2002. 264 с.
9. Максименко С. Д., Заброцький С. Д. Технологія спілкування (комунікативна компетентність учителя: сутність і шляхи формування). Київ : Главник, 2005. 112 с.
10. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. Київ : Пед. думка, 2001. 516 с.
11. Синявський В. В., Сергєєнкова О. П. Психологічний словник / за ред. Н. А. Побірченко. Київ : Науковий світ, 2007. 274 с.
12. Словник іншомовних слів / уклад. Л. О. Пустовіт та ін. Київ : Довіра, 2000. 1326 с.
13. Словник іншомовних слів / уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. Київ : Наукова думка, 2000. 680 с.

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ МЕТОДИК ТА ПРАКТИК НАВЧАННЯ

14. Айзербарт М. М. Сутність поняття «соціально комунікативна компетенція» в сучасній науковій парадигмі. *Молодий вчений*. 2017. № 4.3 (44.3). С. 1–4.
15. Буряк В. Д. Комунікативно-концептуальна специфіка інформаційно-художньої свідомості. *Вісник Дніпропетровського університету. Історія і філософія науки і техніки*. 2000. Вип.7. С. 95–103.
16. Войцехівська Н. К. Конфліктний дискурс в українській художній літературі: структурний, семантичний, комунікативний і лінгвокогнітивний аспекти : дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.01. Київ, 2018. 512 с.
17. Докторович М. О. Професійна компетентність соціального педагога. *Вісн. Глухівського ДПУ*. 2010. Вип. 15. С. 64–69.
18. Каменєва Т. В. Комунікативні вміння як складова професійного мовлення психолога. *Проблеми сучасної психології* : зб. наук. пр. 2019. Вип. 15. С. 221–228.
19. Міщенко І. В. Розвиток комунікативних здібностей майбутніх фахівців в умовах сучасного навчального процесу. *Соціально-педагогічні основи розвитку особистості в сучасних умовах комунікації: досвід, проблеми, перспективи* : збір. мат. конф. Дніпро : ЖУРФОНД, 2019. С. 130-132.
20. Ткачишина О. Р. Роль активного соціально-психологічного навчання у розвитку особистості майбутнього професіонала. *Соціалізація особистості* : зб. наук. праць. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. Т. XXXII. С. 177–185.
21. Яковлева Н. В. Психолого-педагогічні умови подолання комунікативних бар'єрів у процесі вивчення іноземної мови : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Націон. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, Київ, 2003. 20 с.

*Стаття надійшла до редакції
15 листопада 2024 р.*

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ У СТУДЕНТСЬКИХ ГУРТОЖИТКАХ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

УДК378.093.3.015.3:640.418]”364”

МАРЦЕНЮК ВІКТОР,

вихователь гуртожитку

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Специфікою системи виховної роботи закладу освіти є те, що певна частина студентів проживає в гуртожитку. У зв'язку з цим одним із пріоритетних напрямів роботи є створення для мешканців комфортних житлово-побутових умов, умов для ефективної самопідготовки та успішної реалізації їх творчих здібностей тощо.

Поселившись до гуртожитку, студенти опиняються у ситуації, коли вони надовго відірвані від сім'ї, особливо, якщо заклад надає перевагу і дозволяє безпекова ситуація на певній території України проводити заняття в офлайн

режимі. Вплив батьків значно знижується, різко зростає незалежність і самостійність, з'являються перші студентські гроші. Далеко не всі до цього готові. При невмінні розпорядитись своїм вільним часом, грошима нерідко виникають ситуації невдоволеності або прагнення до вживання алкоголю, захоплення ігровими автоматами. Студенти вважають себе абсолютно самостійними і тому не завжди приймають правильне рішення у разі повітряних тривог не спускатись до укриття. Тому велике значення в цей період має вплив на студентів